

S T O W A R Z Y S Z E N I E

ODDZIAŁ WARSZAWA

„ALTERNATYWA” była pismem Solidarności Walczącej Oddział Warszawa- ukazywała się do 1990 r.

Polskie Państwo Podziemne

Polskie Państwo Podziemne było fenomenem na skalę światową i jedynym w swoim rodzaju zjawiskiem w dziejach antyhitlerowskiego ruchu oporu w Europie. Pomimo zajęcia i okupowania terytorium Polski przez Niemców i Rosjan, oraz bezwzględного terroru wprowadzonego przez okupantów, w kraju funkcjonowały wszystkie państwowe organa, zarówno cywilne, jak i wojskowe. Działo państwo podziemne posiadające konstytucyjne organa: administrację - Delegatura Rządu RP na Kraj, sądownictwo, siły zbrojne - Armia Krajowa, parlament - Polityczny Komitet Porozumiewawczy, Rada Jedności Narodowej. Jego struktury podlegały bezpośrednio legalnym władzom II Rzeczypospolitej, przebywającym czasowo na uchodźstwie poza granicami kraju, stanowiły więc ustrojowo legalne ramię suwerennych w świetle prawa międzynarodowego władz II Rzeczypospolitej, zapewniały konstytucyjną ciągłość działalności państwa polskiego na jego własnym terytorium. Konspiracyjne władze zajęły się również organizacją i wspomaganiami różnych dziedzin życia publicznego, które były zakazane przez Niemców, takimi jak szkolnictwo, kultura i nauka czy opieka społeczna. Mimo że okupant zamknął szkoły średnie i wyższe Polacy mogli nadal się kształcić. Rozwinięto znakomicie funkcjonującą sieć tajnego nauczania. Do 1944 r. wydano kilkanaście tysięcy świadectw maturalnych, kilka tysięcy dyplomów i kilkaset doktoratów. Konspiracyjne nauczanie było szczególnie ważne, ponieważ Niemcy i Rosjanie przez cały czas mordowali lub wywozili przedstawicieli polskiej inteligencji

26 IX 1939 r., w oblężonej Warszawie, wylądował lecący z Rumunii samolot, na pokładzie którego przybył mjr Edmund Galinat z rozkazem dla gen. Rómmla od Wodza Naczelnego. Rozkaz brzmiał: *„Posyłam majora Galinata do Warszawy z zadaniem powołania do życia polskiej organizacji podziemnej do walki z Niemcami. Obejmie on w niej dowództwo i kierownictwo. Naczelnny Wódz Marszałek Rydz-Śmigły 26 IX 1939”*

27 IX 1939 r. gen. Rómmeł na podstawie uprawnień od Naczelnego Wodza przekazał gen. Michałowi Karaszewiczowi-Tokarzewskiemu rozkaz organizowania podziemnej organizacji do walki z wrogiem. W tym momencie powstała tajna organizacja Służba Zwycięstwu Polsce (SZP). To były załączki Polskiego Państwa Podziemnego.

Jego zakonspirowane organa (działające "w imieniu Rzeczypospolitej") gwarantowały rzeczywiste – choć ograniczone realiami życia w warunkach okupacji – wykonywanie funkcji państwa we wszystkich jego dziedzinach życia, opierając się na przepisach prawa okresu II Rzeczypospolitej oraz przepisach wydanych przez legalne władze przebywające poza krajem. Było to państwo dysponujące realną siłą zbrojną i dysponujące tzw. przymusem państwowym, pozwalającym egzekwować w sposób fizyczny jego wolę. Funkcjonował wymiar sprawiedliwości, którego orzeczenia były wykonywane z całą bezwzględnością. Było to więc państwo realnie i trwale wpływające na życie codzienne dużej części narodu. Polskie Państwo Podziemne skupiało zdecydowaną większość Polaków i przytłaczającą większość znaczących nurtów politycznych, wielkie partie polityczne okresu dwudziestolecia międzywojennego, organizacje społeczne i polityczne, związki młodzieżowe. Właśnie ta powszechność i masowość oporu, aktywność polityczna i wojskowa – ujęte w odpowiednie ramy organizacyjne, podziemny parlament, własna administracja i wymiar sprawiedliwości, tajna, ale powszechna edukacja na wszystkich poziomach nauczania, rozbudowana poligrafia, życie kulturalne – wszystkie te elementy stanowiły fenomen Polskiego Państwa Podziemnego.

Na bazie SZP, 13 XI 1939 r. utworzony został Związek Walki Zbrojnej (ZWZ) – jako jedyna ściśle wojskowa organizacja podziemna dla całości terytorium państwa polskiego, stanowiąca część składową Polskich Sił Zbrojnych, podlegała rozkazom jej Naczelnego Wodza, przebywającego na uchodźstwie we Francji, a potem Wielkiej Brytanii. Na czele ZWZ w Kraju stanął gen. Stefan Rowecki „Grot”. Rozkazem Naczelnego Wodza 14 II 1942r. ZWZ został przemianowany na Armię Krajową (liczącą około 350 tys. żołnierzy). Konspiracyjną działalność o charakterze zbrojnym prowadziło też podziemie związane z ruchem ludowym oraz narodowym. Bataliony Chłopskie liczyły ok. 170 tys. ludzi (ok. 50 tys. z nich, w wyniku akcji scaleniowej, w 1943 r. podporządkowało się dowództwu AK). Największymi konspiracyjnymi związkami wojskowymi związanymi z ruchem narodowym były: utworzona jesienią 1939 r. Armia Narodowa, od 1 VII 1941 r. działająca jako Narodowa Organizacja Wojskowa (liczyła ok. 100 tys. osób, z których ok. 70 tys. podporządkowało się w 1942 r. kierownictwu AK) oraz powstałe 20 IX 1942 r. Narodowe Siły Zbrojne (liczyły ok. 75 tys. ludzi, których część w 1944 r. uznała wojskowe zwierzchnictwo Armii Krajowej).

Obok pionu wojskowego działał niezależny od niego pion cywilny : Delegatura Rządu na Kraj jako konspiracyjne krajowe przedstawicielstwo władz RP przebywających czasowo na emigracji. Jej podstawowym celem było przygotowanie rządowi warunków do objęcia władzy w wyzwolonej Polsce. Istniała Krajowa Rada Ministrów – odpowiednik rządu Polskiego Państwa Podziemnego. 8 I 1944r. zapadła decyzja o powołaniu Rady Jedności Narodowej, formalnie powołanej do życia przez Delegata Rządu 9 stycznia. Rada była organem doradczym i opiniodawczym Delegata Rządu, stanowić miała rodzaj parlamentu Polski Podziemnej. Niezwykle ważną formą konspiracyjnej działalności Polskiego Państwa Podziemnego było tajne nauczanie. W końcu października 1939 r. powstała Tajna Organizacja Nauczycielska (TON). W sumie, w tajne nauczanie wciągniętych było ok. 15 tys. nauczycieli oraz ok. 230 tys. uczniów i studentów. Polskie Państwo Podziemne posiadało również własny konspiracyjny wymiar sprawiedliwości – wojskowy i cywilny. Wyroki wydawali zawodowi sędziowie i wykształceni prawnicy opierając się na wyraźnie sformułowanych przepisach (kodeksy Sądów Kapturowych, Wojskowych i Cywilnych Sądów Specjalnych), wzorowane na polskim przedwojennym prawie karnym i do niego się odwołujące. Najliczniejszą grupę spraw rozpatrywanych przez te sądy były przypadki nielojalności narodowej: denuncjacji i kolaboracji, ponadto wypadki dezercji, niesubordynacji, tchórzostwa, grabieży mienia. W sumie podziemne sądy wydały ok. 4 tys. wyroków, z których ok. 2,5 tys. udało się wykonać.

Po kapitulacji Powstania zarówno Rada Jedności Narodowej, jak i Delegatura Rządu kontynuowały dotychczasową działalność, jednak odbywało się to w zmienionych warunkach. Warszawa została zniszczona, ludność musiała opuścić miasto. Naczelne władze Polskiego Państwa Podziemnego podjęły działalność w Częstochowie (Komenda Główna Armii Krajowej), Krakowie, a następnie w Piotrkowie Trybunalskim (Delegat Rządu i przewodniczący Rady Jedności Narodowej), miejscowościach pod Warszawą (inni pracownicy Rady, komórki organizacyjne Delegatury). Jednak łączność między nimi była ograniczona, także znaczne obszary państwa polskiego były już zajęte przez Armię Radziecką i przez to odcięte od reszty kraju. 27 III 1945 władze sowieckie podstępnie aresztowały i wywiozły do Rosji 16 przywódców Polski Podziemnej. Wkrótce potem zapadła decyzja o likwidacji zarówno Delegatury Rządu RP na Kraj jak i rozwiązaniu Rady Jedności Narodowej. Decyzję o likwidacji Delegatury podjęto na posiedzeniu Rady w dniu 1 lipca, sama Rada zaś rozwiązała się 6 lipca 1945 r. Wydała jeszcze dwie odezwy (antydatowane na dzień 1 lipca): "*Do Narodu Polskiego i Narodów Zjednoczonych*" (przypominający wojenne cele państwa polskiego) oraz "*Testament Polski Walczącej*" (zawierający żądania m.in. wycofania wojsk radzieckich z Polski, zaprzestania prześladowań żołnierzy Polskiego Państwa Podziemnego, wprowadzenia ustroju demokratycznego, przeprowadzenia w kraju reform społecznych i gospodarczych).

Ostatni żołnierz Polski Podziemnej, który nie złożył broni, zginął samotnie, walcząc z SB i ZOMO, 21 X 1963 r. Ostatni żołnierze Polski Podziemnej opuszczali więzienia na początku lat 70. XX wieku.

